

NKKF.050.2.2024.3.KW
Warszawa, 28 października 2024

Pan Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w związku z interpelacją grupy Posłów: Dariusza Mateckiego, Marii Kurowskiej, Tadeusza Woźniaka, Michała Wosia i Marcina Romanowskiego, z dnia 9 października 2024 r. nr 5171 *w sprawie nałożenia kar finansowych na szpitale przez NFZ w związku z dostępem do aborcji*, poniżej przedstawiam stanowisko w niniejszej sprawie, zgodnie z kolejnością pytań zawartych w interpelacji¹:

Ad. 1

Zgodnie z art. 61a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych², Prezes Funduszu może przeprowadzić kontrolę realizacji umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie: organizacji, sposobu i jakości udzielania świadczeń opieki zdrowotnej oraz ich dostępności. Ustalenia kontroli zamieszcza się w wystąpieniu pokontrolnym. Zgodnie z dyspozycją przepisu art. 61s ust. 3 w zw. z art. 61d ust. 7 ustawy o świadczeniach: wystąpienie pokontrolne podpisuje kontroler przeprowadzający kontrolę oraz kierownik komórki organizacyjnej Funduszu, która prowadzi kontrolę.

Kontrole przeprowadzone były przez uprawnionych pracowników:

- Terenowego Wydziału Kontroli III w Lublinie (kontrola w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Lubartowie);
- Terenowego Wydziału Kontroli V w Łodzi (kontrola w Pabianickim Centrum Medycznym sp. z o.o. w Pabianicach);
- Terenowego Wydziału Kontroli I we Wrocławiu (kontrola w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym im. Jana Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu).

Tym samym każde z wystąpień pokontrolnych zostało podpisane zgodnie z kompetencjami wynikającymi z ww. przepisów ustawy o świadczeniach.

Ad. 2 i 3

W odniesieniu do kontroli nr DK.TWK-III.4840.022.2024, dotyczącej świadczeniodawcy:

---

¹ Wszystkie pytania zawarte w interpelacji zostały oznaczone wyłącznie numerami: „1”.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 146, z późn. zm., zwanej dalej: „ustawą o świadczeniach”.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lubartowie ustalono, że Świadczeniodawca niezasadnie ograniczył Pacjentce dostęp do świadczenia gwarantowanego opieki zdrowotnej, w postaci zabiegu terminacji ciąży, pomimo zaistnienia przesłanki określonej w art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży³. Pacjentka zgłosiła się do ww. Świadczeniobiorcy z wnioskiem o wykonanie zabiegu terminacji ciąży z uwagi na zagrożenie dla zdrowia lub życia kobiety ciężarnej. Wniosek zawierał stosowne uzasadnienie, świadomą zgodę pacjentki na zabieg terminacji ciąży oraz zaświadczenie lekarskie wydane przez lekarza specjalistę w dziedzinie psychiatrii, zawierające uzasadnienie medyczne do wykonania wnioskowanego zabiegu. Świadczeniodawca odmówił udzielenia świadczenia stawiając pacjentce dodatkowe wymagania niewynikające z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, tj. z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny. Działanie Świadczeniodawcy stanowiło naruszenie art. 15 ust. 1 ustawy o świadczeniach oraz art. 6 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta⁴ w związku z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny.

W odniesieniu do kontroli nr DK.TWK-V.4830.012.2024, dotyczącej świadczeniodawcy: Pabianickie Centrum Medyczne sp. z o.o. w Pabianicach, ustalono, że Świadczeniodawca również niezasadnie ograniczył Pacjentce dostęp do świadczenia gwarantowanego w postaci zabiegu terminacji ciąży pomimo zaistnienia przesłanki określonej w art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny. Pacjentka wystąpiła z wnioskiem o wykonanie zabiegu terminacji ciąży jako przyczynę wskazując zły stan psychiczny wynikający z faktu występowania ciężkiej wady płodu. W zaświadczeniu lekarz specjalista w dziedzinie psychiatrii potwierdził, że stan psychiczny pacjentki stanowił bezpośrednie zagrożenie dla jej zdrowia i życia. Także w tym przypadku Świadczeniodawca odmówił udzielenia świadczenia stawiając pacjentce dodatkowe wymagania niewynikające z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, tj. z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny. Działanie Świadczeniodawcy stanowiło naruszenie art. 15 ust. 1 ustawy o świadczeniach oraz art. 8 ustawy o prawach pacjenta w związku z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny, oraz w tym przypadku art. 37 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry⁵.

W odniesieniu do kontroli nr DK.TW-I.4840.015.2024, dotyczącej świadczeniodawcy: Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Jana Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu ustalono, że Świadczeniodawca niezasadnie ograniczył Pacjentce dostęp do świadczenia gwarantowanego zabiegu terminacji ciąży, pomimo zaistnienia przesłanki określonej w art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny. Pacjentka wystąpiła z wnioskiem o wykonanie zabiegu terminacji ciąży dysponując opinią lekarza specjalisty w dziedzinie psychiatrii, z której wynikało, że ciąża stanowi zagrożenie dla zdrowia psychicznego i życia pacjentki, ponieważ u pacjentki narastają reaktywne objawy psychopatologiczne związane przyczynowo z faktem nieprawidłowego rozwoju płodu i jego konsekwencjami. Również w powyższym przypadku Świadczeniodawca odmówił udzielenia świadczenia stawiając pacjentce dodatkowe wymagania niewynikające z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, tj. z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny. Działanie Świadczeniodawcy stanowiło naruszenie również art. 15 ust. 1 ustawy o świadczeniach oraz art. 6 ustawy o prawach pacjenta i w związku z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny oraz art. 37 ustawy o zawodzie lekarza i lekarza dentystry.

Warto dodać, że w żadnym z powyższych postępowań nie była podnoszona okoliczność klauzuli sumienia, którą miałyby wyrazić któryś z lekarzy kontrolowanych podmiotów.

---

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1575, dalej: „ustawa o planowaniu rodziny”.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 581, dalej: „ustawa o prawach pacjenta”.

⁵ Dz. U. 2024 r. poz. 1287.

Ad. 4

Uprzejmie informuję, iż szczegółowe dane dotyczące wyników kontroli prowadzonych przez Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia dostępne są pod adresem: <https://www.nfz.gov.pl/o-nfz/kontrole/kontrole-nfz/szczegolowe-wyniki-kontroli/>

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny przerwanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza, w przypadku gdy ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej. Powyższy przepis nie determinuje również, jakiego obszaru zdrowia, ww. zagrożenie ma dotyczyć. Obowiązujące regulacje nie ograniczają również specjalności lekarza stwierdzającego wystąpienie okoliczności wskazujących, że ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej. W ich świetle okoliczność tę może bowiem stwierdzić lekarz posiadający tytuł specjalisty w zakresie medycyny właściwej ze względu na rodzaj choroby kobiety ciężarnej.

Podkreślić również należy, że sformułowanie „zdrowie” obejmuje zarówno fizyczny, jak i psychiczny dobrostan pacjentki. W preambule ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego ustawodawca podkreśla, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa. Harmonizuje to z deklaracją Światowej Organizacji Zdrowia, że standardów której wynika, że zdrowie to „całkowity fizyczny, psychiczny i społeczny dobrostan człowieka, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności”. Zakończenie ciąży jest zatem dopuszczalne także w sytuacji, gdy dalsze trwanie ciąży jest zagrożeniem dla zdrowia psychicznego ciężarnej⁶.

W każdym z powyższych skontrolowanych przypadków Świadczeniodawcy wymagali spełnienia od pacjentek wymagań innych, niż wynikające z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny, podczas gdy w momencie wystąpienia do świadczeniodawców o terminację ciąży każda z pacjentek dysponowała dokumentem wystawionym przez uprawnionego lekarza, uzasadniającym zaistnienie ww. przesłanki z art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o planowaniu rodziny.

Ad. 5 i 6

Każda z ww. kontroli została przeprowadzona w związku z przekazaniem do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia, przez Rzecznika Praw Pacjenta orzeczeń wskazujących na naruszenie praw pacjenta w postaci dostępu do świadczeń zdrowotnych, określonych w art. 6 i 8 ustawy o prawach pacjenta.

Mając na uwadze kompetencje kontrolne Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia określone w art. 61a ustawy o świadczeniach, tj. możliwość kontroli realizacji umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie: organizacji, sposobu i jakości udzielania świadczeń opieki zdrowotnej oraz ich dostępności, a także udzielania świadczeń opieki zdrowotnej pod względem zgodności z obowiązującymi przepisami, a także z wymaganiami określonymi w tej umowie, należy zauważyć, że przypadki odmowy udzielenia świadczenia zdrowotnego w postaci terminacji ciąży podlegają kontroli ze strony Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia.

Ponadto, zgodnie z § 3 ust. 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 września 2015 r. w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej⁷ świadczeniodawca realizujący z Funduszem umowę w rodzaju leczenie szpitalne w zakresie położnictwa i ginekologia, w przypadkach, gdy zakończenie ciąży jest dopuszczalne przepisami prawa powszechnie obowiązującego, jest zobowiązany do wykonywania

---

⁶ por. Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologów i Położników dotyczące stosowania przepisów ustawy z 7 stycznia 1993 roku o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży Tekst znowelizowany 25.03.2024 r., dostępne pod adresem: <https://www.ptgin.pl/arttykul/rekomendacjepolskiego-towarzystwa-ginekologow-i-poloznikow-dotyczace-stosowania-przepisow>.

⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1194, z późn. zm., dalej: „rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie OWU”.

świadczeń zakończenia ciąży, o których mowa w części I załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego⁸, w miejscu udzielania świadczeń, niezależnie od powstrzymania się przez lekarza wykonującego zawód u tego świadczeniodawcy od wykonania świadczenia, zgodnie z art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty.

Przypomnieć należy, że świadczeniodawcy realizujący zawarte z Funduszem umowy o udzielanie świadczeń zdrowotnych w rodzaju leczenie szpitalne są zobowiązani do przestrzegania m.in. przepisu § 3 ust. 6 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie OWU, zgodnie z którym: świadczeniodawca jest obowiązany przestrzegać praw pacjenta.

Ad. 7

Zgodnie z art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, lekarz może powstrzymać się od wykonania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem, z zastrzeżeniem art. 30 ww. ustawy (który przewiduje obowiązek lekarza udzielenia pomocy lekarskiej w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia). Oznacza to, że z tzw. „klauzuli sumienia” nie może skorzystać lekarz, w przypadku, w którym zwłoka w udzieleniu pomocy lekarskiej mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia pacjentki. Co więcej, w świetle ustawy, w przypadku, gdy ciąża zagraża bezpośrednio życiu kobiety, okoliczność tę może stwierdzić ten sam lekarz, co wykonujący procedurę przerwania ciąży. W takiej sytuacji absolutnie wykluczone jest powołanie się przez lekarza na tzw. „klauzulę sumienia”. Fakt powstrzymania się od wykonania świadczenia niezgodnego z sumieniem lekarz ma obowiązek odnotować w dokumentacji medycznej. Lekarz wykonujący swój zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby ma ponadto obowiązek przedniego powiadomienia o tym fakcie na piśmie przełożonego.

Należy również wyraźnie podkreślić, że tzw. „klauzula sumienia” jest prawem wyłącznie lekarza, nie może się na nią powoływać podmiot leczniczy. Chodzi tu bowiem o prawo do swobodnego (tzn. wolnego od jakichkolwiek nacisków) samookreślenia w sprawach światopoglądowych, którego to warunku nie spełnia odmowa mająca charakter zbiorowy. Stąd też szpital nie może składać deklaracji, że pomimo, iż udzielane są tam świadczenia ginekologiczno-położnicze, nie przeprowadza się zabiegów przerwania ciąży. W świetle obowiązujących przepisów, w tym rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie OWU wszystkie podmioty lecznicze (szpitale), które zawarły umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia, mają obowiązek udzielania świadczeń w nim przewidzianych – w pełnym zakresie i zgodnie z obowiązującym prawem. Podpisując umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, świadczeniodawca zobowiązuje się do realizacji wszystkich świadczeń określonych jako gwarantowane w stosownych rozporządzeniach wykonawczych do ustawy o świadczeniach, w danym zakresie i rodzaju świadczeń, na jaki została zawarta umowa.

Z kolei z art. 4b ustawy o planowaniu rodziny *„osobom objętym ubezpieczeniem społecznym i osobom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów do bezpłatnej opieki leczniczej przysługuje prawo do bezpłatnego przerwania ciąży w podmiotach leczniczych”*. Świadczenia gwarantowane związane z przerwaniem ciąży zostały ujęte w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego. Podkreślić należy raz jeszcze iż, podpisując umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, świadczeniodawca zobowiązuje się do realizacji wszystkich świadczeń określonych jako gwarantowane w stosownych rozporządzeniach wykonawczych do ustawy o świadczeniach, w danym zakresie i rodzaju świadczeń, na jaki została zawarta umowa.

---

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 870, z późn. zm.

W celu zapewnienia stosowania ww. regulacji w praktyce (tj. dostępu doświadczeń przerwania ciąży w okolicznościach przewidzianych w ustawie) wprowadzono zmianę przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie OWU. Zmienione regulacje weszły w życie 30 maja 2024 r. W wyniku wprowadzonych zmian obecnie – zgodnie z § 3 ust. 6 załącznika do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie OWU – świadczeniodawca realizujący z Narodowym Funduszem Zdrowia umowę w rodzaju leczenia szpitalne w zakresie położnictwo i ginekologia, w przypadkach, gdy zakończenie ciąży jest dopuszczalne przepisami prawa powszechnie obowiązującego, jest zobowiązany do wykonywania świadczeń zakończenia ciąży, o których mowa w części I załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego, w miejscu udzielania świadczeń, niezależnie od powstrzymania się przez lekarza wykonującego zawód u tego świadczeniodawcy od wykonania świadczenia, zgodnie z art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry.

Niewykonanie ww. obowiązku skutkuje karą umowną w wysokości do 2% kwoty zobowiązania wynikającego z umowy za każde stwierdzone naruszenie. Niezależnie od tego, w przypadku naruszenia przywołanego powyżej § 3 ust. 6 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie OWU, Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia albo dyrektor oddziału wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia może również rozwiązać umowę w części albo w całości, bez zachowania okresu wypowiedzenia.

Ministerstwo Zdrowia przekazało dyrektorom szpitali, ordynatorom i kierownikom oddziałów kompleksową informację na temat obowiązujących przepisów prawnych dotyczących dostępu do procedury przerywania ciąży, w tym tzw. „klauzuli sumienia”. Dokument ten pozwoli podmiotom leczniczym na właściwe stosowanie przepisów prawa w tym zakresie.

Ad. 8

Tzw. „klauzula sumienia” ma charakter normy generalnej a zatem nie odnosi się wyłącznie do powstrzymania się od wykonania procedury zakończenia ciąży. Co istotne, ujęte w przywołanym przepisie pojęcie „sumienia” nie może być rozpatrywana wyłącznie w kontekście religii chrześcijańskiej i nauczania Kościoła Katolickiego (takie zawężenie często jest czynione w kontekście omawianej klauzuli). Należy podkreślić, że Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁹ w art. 25 ust. 1 wprowadza równouprawnienie kościołów i innych związków wyznaniowych. Zgodnie z definicją językową Słownika Języka Polskiego PWN sumieniem jest „świadomość moralna, zdolność do moralnej oceny czynów, zwłaszcza własnego postępowania”.

Z wyrazami szacunku
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Wojciech Konieczny
Sekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/

---

⁹ Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.